

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Danske Kæmpeviser til Skole-Brug udvalgte og tillæmpede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Danske Kæmpeviser til Skole-Brug udvalgte og tillæmpede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1847_896A-com-root.pdf (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

også.

på vandet nær ved land.

sejler.

brave, modige.

trolddom ved hjælp af runer.

stedmødre.

sammenligne bedst med.

Mytologien kender ingen fugle, der er specielt knyttet til Freja, men hun er kendt for at flyve i fjederham.

skal stige (optativ).

blomstrer.

får løv, springer ud.

variation over Mau nr. 10.612. Betyder: en i forvejen truffet aftale fremkalder ingen uenighed.

med denne i forvejen fremsatte erklæring.

versefod eller -mål.

betænkelig.

(til)lempelsen.

blive ødelagt.

udtryksmåder.

gå tabt.

henvisning til *Danmarks gamle Folkeviser* (DgF, 1853-1976), som sønnen Svend Grundtvig forberedte.

Grundtvig henviser til Samfundet til den danske Literaturs Fremme, der var blevet stiftet i 1827. Samfundet havde givet tilsagn om at bekoste *Danmarks gamle Folkeviser* (DgF).

hvis.

allusion til Anders Sørensen Vedel og Peder Syvs udgaver kaldet hhv. *Hundredevisebogen* (1591) og *Tohundredvisebogen* (1695), se indledningen afsnit 3.

rytmen.

ikke.

Svend Grundtvig forberedte udgaven *Danmarks gamle Folkeviser* (DgF, 1853-1976) og havde i den forbindelse offentlig bedt om at få tilsendt nyoptegnelser af de sange, der stadig blev sunget rundt om i landet.

den oprindelige udtryksmåde.

følge et godt eksempel.

her både i betydningen jævne (almene) og nationale.

i det jævne (almene) folks tale.

tillempet citat fra visen *Guldharpen*, strofe 16 (s. 169).

jf. ordsproget om 'at gå mellem barken og træet', dvs. skille nærtstående eller ødelægge det gode forhold mellem dem (Mau nr. 10.545).

jf. visen *Guldharpen*, strofe 18 (s. 169).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

dvs. syntes.

tabt.

jf. visen *Guldharpen*, strofe 9 (s. 169).

jf. visen *Guldharpen*, strofe 9 (s. 169), 'Lilievanden' betyder den unge, skønne kvinde (folkeviseudtryk), egl. slank liljegren.

jf. Mau nr. 3.184.

skæmmet.

i det jævne (almene) folks tale.

Visen er ikke optaget i DgF. Den findes i Syv 1695 som nr. IV 5. 'Kragemaal' er en betegnelse for et skjaldekvad opkaldt efter Regner Lodbrogs hustru Aslaug, der før giftermålet blev kaldt Kráka. Visen er sagnhistorisk, og flere af de i visen nævnte konger kan ikke identificeres fra andre kilder (se også Syv, s. 408).

da.

slangen; dragen.

hånde.

til vands, i havet.

gik (præteritum pluralis af 'gange', en sideform til 'gå').

fordanskning af navnet på den polske flod Wisła (ty. Weichsel), der munder ud i Østersøen (jf. Syv 1695, s. 408).

som Grundtvig noterer: sparede, dvs. skåned.

eftermæle.

skade.

som Grundtvig noterer: skyndte sig (præteritum af verbet 'spo' også stavet 'spaa').

fed (stor, rigelig) steg.

tilberedte.

i sandhed (forstærkende vending).

festmad.

våbenstøj.

foran; ud for.

som Grundtvig noterer: slaget.

blodbad (jf. sværdet Birting).

kampen.

tog overhånd, dvs. tiltog i styrke.

som Grundtvig noterer: beklagede (præteritum af verbet 'kære').

inde på skibene.

den ene efter den anden uden undtagelse.

stred (gl. præteritum pluralis).

som Grundtvig noterer: holdt (gl. præteritum).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

gudstjeneste eller bedetime med sang og klokkeringning. Egentlig holdt kl. 3 om morgenen, men udtrykket er senere også brugt om tjenesten kl. 8.

sortekunst, trolddomskunst.

udsatte for prøvelser.

som Grundtvig noterer: erfarede.

i vand, dvs. havet.

de grådige fisk fandt lækker steg (lig) på havbunden (udtrykket er opbygget som en kenning).

som Grundtvig noterer: neddale (egl. nedsive).

sværd.

som Grundtvig noterer: bar (dialekt).

vejr.

bestemt, uden tvivl.

kamp.

sådan.

krigerhoved.

sådan.

lege, kæmpe.

som Grundtvig noterer: indtage, dvs. bejle til, gøre indtryk på.

skal iføre sig mod (billedlig talt).

sparede, dvs. skånede.

som Grundtvig noterer: god drik.

henvisning til det digt Regnar Lodbrog fremfører, mens han holdes fangen af kong Ella i en ormegård (slangegrav) (jf. Saxo, 9. bog, kap. 4 f. og *Regnar Lodbrogs Saga*).

dygtigt.

meget besk, bitter.

slanger.

pine langvarigt.

slangernes indelukke (grav).

meget hård.

som Grundtvig noterer: hold op.

blinke.

krigerne, heltene.

Visen er ikke optaget i DgF. Den er skrevet af Laurids Kok i slutningen af 1600-tallet og trykt i Syv 1695 som nr. IV 38 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 56). Grundtvig havde tidligere udgivet visen under overskriften "Thyra Dannebods Vise" i *Danne-Virke 2*, s. 1 f. (se her).

tapre.

krigere, helte.

krigstogt.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

lukket, lågen (som porten til landet).

lukket, lågen omkring vangen (landet).

her: landet.

hurtigt.

spærrer.

således.

endnu; dog.

holstenere.

Vagrierne var en vendisk stamme ved det østlige Holsten.

folk fra den tyske by Lüneburg ved Hamborg.

her: land.

de danskes bod, dvs. hjælp (tilnavn til dronning Thyra).

som Grundtvig noterer: ror.

true.

landstryger; folk, der strejfer om og skyder.

værelse, kammer.

som Grundtvig noterer: sjældent.

kamp.

som Grundtvig noterer: udholdt.

lukket, lågen (som porten til landet).

som Grundtvig noterer: vogte, dvs. skal skærme eller værne (optativ).

sammenligne med.

må velsigne (optativ).

her: landet.

Visen er ikke optaget i DgF. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 16. Visen handler om den historiske kong Knud 4. den Hellige, der blev dræbt 1086 i Sankt Albani Kirke i Odense og senere helgenkåret år 1100.

i så god en tilstand; i så god en gænge.

som Grundtvig noterer: fældte (fældede), dvs. dræbte ('vog' er præteritum af 'veje').

med rette.

smukkeste trivsel.

overnaturlige, skrækindjagende væsner.

tilintetgjort, besejret.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

lovprisning, ære.

behøver ikke.

Guds bolig, himlen.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

konge.

brav, modig.

meget.

til rådighed, at herske over.

bringe til udvikling, fremme.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

således.

ham.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

uretfærdighed, uret.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

dvs. håndhæve.

ansete.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

iagttages, ses.

endnu.

fordi.

lovpriser (præsens pluralis).

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

sat, etableret.

i krig.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

også.

gik (præteritum pluralis af 'gange', en sideform til 'gå').

som Grundtvig noterer: modtog (præteritum pluralis af 'undfange').

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

fordi.

selskab (spøgende).

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

gøre klar.

som Grundtvig noterer: ruste (til kamp).

de havne, hvorfra ledingskibene blev udrustet.

som Grundtvig noterer: trøstige, dvs. modige, dristige.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

således.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

stole.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

efterstræbte hans liv og rige.

holdt ham hen (med falske løfter).

upålidelig og listig.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

gavn.

således.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

glemme.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

blev klar over.

som Grundtvig noterer: falskhed.

som Grundtvig noterer: skyldig (egl. ikke-sagesløs).

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

jernlænker.

ordsprog, jf. Mau nr. 6.189 og Grundtvig 1845 nr. 1.750.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

ordsprog, jf. Mau nr. 8.114 og Grundtvig 1845 nr. 1.334.

her: hjælpeverbum uden betydende indhold.

oprør.

som Grundtvig noterer: hævne.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

som Grundtvig noterer: forbrudt, dvs. fortabt, mistet.

skæbne.

udholde, døje.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

endnu.

lempe.

dvs. tiende, afgift til kirken.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

dvs. hånd.

fuldstændigt.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

en ræv på to ben, jf. Mau nr. 8.193 og Grundtvig 1845 nr. 2.200.

forhale.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

vedblive, fortsætte.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

dvs. ret og skel, retfærdighed.

talemåde: at bære sig snedigt og svigefuldt ad.

dvs. mundheld, her: tomme ord, mundsvejr.

stole.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

hjælp (præteritum pluralis af 'hjælpe').

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

konge.

troskab, oprigtighed.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

eftermæle, omdømme.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

her: hjælpeverbum uden betydende indhold.

evigvarende.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

Visen kan rubriceres under DgF 116. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 18 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 60). I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise. Den handler om mordet på den danske kong Erik 2. Emune i 1137, begået af den jyske stormand, Plov (Sorteplog). I visen optræder Hr. Karl som en broder til Sorteplog. Hr. Karl kendes ikke fra historiske kilder.

som Grundtvig noterer: side, dvs. bakkelse (folkeviseudtryk).

foran.

broderet.

på.

går.

uden for landsbyen eller gården, evt. på et højdedrag.

hurtigt.

plag, unghest.

galop.

dankonge, danske konge.

så havde situationen set bedre ud.

dankonge, danske konge.

går.

for fem timer siden.

dankonge, danske konge.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

troskab.

dankongen, den danske konge.

mælte, sagde.

med rette.

såre vel.

brav, høvisk.

interesserer jeg mig ikke for.

dankongen, den danske konge.

er (gl. præsens 2. person singularis af 'være').

dankonge, danske konge.

baste og binde: binde fast.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

dankongen, den danske konge.

fældet, dræbt.

bakkeside.

Visen kan rubriceres under DgF 317. Den findes også i Vedel 1591 som nr. II 19 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 61). I DgF er visen kategoriseret som en riddervise. Geografisk lader visen sig ikke placere med sikkerhed, men Vedel antager, at det drejer sig om Sønderherred i Djursland, nord for Århus (jf. diskussionen heraf i DgF, bind 6, s. 8 f.).

som Grundtvig noterer: pæn.

person af fornem stand.

svin, som føres til skoven for at æde bog og agern.

betale.

skal ligge (optativ).

skal komme (optativ).

således.

fældede, dræbte (præteritum af 'veje').

endnu.

løs i skoven for at æde bog og agern.

Visen kan rubriceres under DgF 132. Den findes også i Vedel 1591 som nr. II 22 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 67). Desuden findes den som nr. 194 i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) og som nr. 134 i folkevisehåndskriftet Grundtvigs kvart (dateret til 1656). I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise. Den handler om kong Valdemar 2. Sejr og hjemførelsen af samt giftermålet i 1205 med hans første hustru, dronning Dagmar, datter af Böhmens kong Ottokar 1. Der er i øvrigt ikke historisk belæg for den i visen nævnte Hr. Strange Ebbesøn eller de nævnte herrer i strofe 4.

lystig, skæmtende tale.

mælte, sagde.

her: hjælpeverbum uden betydende indhold.

tre (gl. neutrumsform).

lettet, glade.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

ædel, herlig.

procession.

Jeg hilser Jer (hilseformel, optativ); egl. gid I må sidde sund og lykkelig.

går.

den fornemste sal i borgen på øverste etage.

kan.

bord til bræt- eller terningspil.

spillebrikker, spil.

spille.

her: spil.

må sige (optativ).

raske svend.

skal være (optativ).

som Grundtvig noterer: ejer.

skal få (optativ).

krigsmand.

sådan et.

også.

gavnede.

forpligtelser, skatter.

lindring.

Visen kan rubriceres under DgF 133. Den findes også i Vedel 1591 som nr. II 23 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 68). I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise. Den handler om kong Valdemar 2. Sejr og giftermålet i 1205 med hans første hustru, dronning Dagmar, datter af Böhmens kong Ottokar 1. I visen gøres biskop Valdemar til kongens morbroder, hvad der ikke er historisk belæg for. Biskoppen var hans halvfætter. Eksistensen af Hr. Strange og junker Knud, der nævnes i strofe 13, kan ikke belægges historisk. Geografisk er visen også stedfæstet på usikker grund (jf. DgF, bind 3, s. 201 f.).

skal bede (optativ).

vandt, dvs. hejste (præteritum pluralis af 'vinde').

sejl af særlig fin kvalitet.

konge.

dvs. hånd.

skal lade (optativ).

helt sikkert.

må give (optativ).

plovpenge, dvs. plovskat; en afgift på landbrugsjord opmålt i plove, dvs. så meget jord, som kunne pløjes med én plov.

skal tie (optativ).

(helt) stille.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

opfyldes, tilstås.

må hente (optativ).

som Grundtvig noterer: Vordingborg.

da.

gå.

meget vel.

krænkelse; sorg.

som Grundtvig noterer: rask.

skal tie (optativ).

helt stille.

plovskattens kvaler; plovskat var en afgift på landbrugsjord opmålt i plove, dvs. så meget jord, som kunne pløjes med én plov.

må signe (optativ).

personer af fornem stand.

Visen kan rubriceres under DgF 135. Den findes også i Vedel 1591 som nr. II 25 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 70). I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise. Den handler om kong Valdemar 2. Sejr og hans dronning Dagmar. Hun døde i 1212 efter sigende i barselssengen. I visen optræder desuden hr. Karl og lille Kirsten, der ikke kan belægges historisk.

skal hente (optativ).

guldsmykker.

læse og (på)skrive med dygtighed (af bibelteksterne).

bære, være klædt i.

må hjælpe (optativ).

som Grundtvig noterer: evangeliebogen (egl. også brugt om epistlerne).

randt (med tårer; præteritum pluralis).

skal sende (optativ).

således.

skal sende (optativ).

dreng eller ung mand, der er page, dvs. tjener.

som Grundtvig noterer: opholde, dvs. tøve.

den hvide hest.

dreng eller ung mand, der er page, dvs. tjener.

blev han ledt hen foran (kongens) bord.

således.

bestemt.

meget heftigt.

som Grundtvig noterer: vander, dvs. klager, jamrer.

dankongen, den danske konge.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

smadrede.

bord til bræt- eller terningspil.

må forbyde (optativ).

da.

den fortræffelige.

da.

kvindernes opholdsværelse i en borg.

da.

dannerkongen, den danske konge.

trådte (præteritum af 'trine').

skøn; brav.

skal bede (optativ).

faldt (præteritum pluralis).

(lig)båre.

voldte I mig det besvær eller den fortræd.

behøver, har nødig.

må give (optativ).

gavn.

må tage (optativ).

bitter en blomst, dvs. en umedgørlig, ondskabsfuld en kvinde.

må tage (optativ).

skøn; brav.

far (imperativ pluralis).

Grundtvig noterer: bregne (denne betydning af ordet har ikke kunnet verificeres).

omtrent, næsten.

længes, vente.

Visen kan rubriceres under DgF 139. Den findes også i Vedel 1591 som nr. II 26 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 71). I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise. Den handler om kong Valdemar 2. Sejr og hans anden hustru efter Dagmar, nemlig dronning Berengaria (Bengerd) fra Portugal. De blev gift 1214, og hun døde 1221.

skal give (optativ).

gid en ulykke må ramme hende.

sådan.

gid en ulykke må ramme hende.

skal lade (optativ).

gid en ulykke må ramme hende.

bære, være klædt i.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

opdrætte.

gråskimlet hest.

gid en ulykke må ramme hende.

må fare (optativ).

gid en ulykke må ramme hende.

vinterbolig.

del af en plov, der overfører trækket (hvor trækdyr fastspændes) til plovskæret.

gid en ulykke må ramme hende.

må følge (optativ).

fast udtryk for gavn eller fordel; "baade" betyder gavn eller fordel.

gid en ulykke må ramme hende.

dankonge, dansk konge.

før.

også.

før.

gid en ulykke må ramme hende.

som Grundtvig noterer, betyder 'tør ved': behøver. Dvs. behøver bonden mere.

som Grundtvig noterer: dør og led af vidjer (dvs. dannet af fletværk).

okser.

gid en ulykke må ramme hende.

dankongen, den danske konge.

ham.

gid en ulykke må ramme hende.

bitre blomst, dvs. umedgørlige, onskabsfulde kvinde.

må blive (optativ).

gid en ulykke må ramme hende.

skal tage (optativ).

erkende.

gid en ulykke må ramme hende.

give sig i kast med; udholde.

gid en ulykke må ramme hende.

agtværdige, brave mænd; danske mænd.

til.

gid en ulykke må ramme hende.

Visen kan rubriceres under DgF 141. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 27 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 72). Den findes desuden i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 162. I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise. Den handler om kong Valdemar

2. Sejr, der sad fanget hos Henrik af Schwerin i årene 1223-1225. I visen angives fangenskabets at have varet otte år (strofe 3), hvad der ikke er historisk belæg for. Kongen blev løsladt i 1225 efter betalingen af en stor løsesum.

konge.

mægtig.

brav, modig.

fast udtryk for borge og lignende fæstninger.

I må ikke ride (optativ).

ejede.

I må ikke ride (optativ).

da.

I må ikke ride (optativ).

ry, ære.

I må ikke ride (optativ).

dem (sig).

I må ikke ride (optativ).

belæsset.

I må ikke ride (optativ).

hovedsmykker af guld.

I må ikke ride (optativ).

som Grundtvig noterer: bie, dvs. vente.

I må ikke ride (optativ).

må tøve (optativ).

ordsprog, jf. Mau nr. 8.635 og Grundtvig 1845 nr. 2.335. Betydning: det haster ikke mere, end det jager.

hørt, erfaret.

få rede på.

I må ikke ride (optativ).

som Grundtvig noterer: forstavn.

læg (imperativ pluralis).

må ikke tro.

blidhed, mildhed.

I må ikke ride (optativ).

giv (imperativ pluralis).

formentlig: sejl så hurtigt, at det sprøjter.

mærk (imperativ pluralis).

I må ikke ride (optativ).

kvindernes værelser på øverste etage i borgen.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

I må ikke ride (optativ).

helt sikkert.

til sorg og megen elendighed.

I må ikke ride (optativ).

lidelse.

I må ikke ride (optativ).

Visen er ikke optaget i DgF. Den findes derimod i Syv 1695 som nr. IV 43 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 73). Visen er digtet af Laurids Kok. Den er historisk funderet og handler om Valdemar den Unge. Han blev kronet af sin fader, Valdemar 2. Sejr i 1218, og var medkonge ind til sin død i 1231. Han omkom ved en vådeskudsulykke under en jagt på Refsnæs. Banemanden Eskild, der nævnes i strofe 10, kan ikke belægges historisk. Valdemars dronning Eleonore var død tre måneder forinden i barselssengen.

veer og efterveer i forbindelse med en fødsel.

før.

jagthesten (en variant af jagtkleppert, hvor 'kleppert' betegner en undersætsig, stærk hest).

sadl (imperativ pluralis).

mørkerød hest med lysere manke og hale.

jage.

snarer, fælder.

da.

som Grundtvig noterer: pæn.

hørte, erfarede.

således.

endnu.

således.

håb og kraft.

vildtvoksende løgplanter.

Visen kan rubriceres under DgF 136. Den findes hos Vedel II 20 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 74). I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise; den handler om den svenske kong Sverker 2. Karlsson kaldet den yngre. Efter at have siddet på tronen siden 1196 kom det til stridigheder i Sverige, hvorfor Sverker søgte hjælp i Danmark hos Valdemar 2. Sejr til at opbygge en hær. I slaget ved Lena i 1208 led kong Sverker imidlertid nederlag; han nåede dog at redde livet og flygte. Om visens øvrige personer se DgF, bind 3, s. 220 f.

brav, modig.

dankongen, den danske konge.

således.

dankonge, danske konge.

må låne (optativ).

sjællænder.

slår den ene efter den anden ihjel.

da; hvor.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

fager; herlig, prægtig.

forstavn.

må lade (optativ).

trådte (præteritum af 'trine').

mælte, sagde.

således begyndte han.

skal sende (optativ).

skal lade (optativ).

krigserklæring.

dreng eller ung mand, der er page, dvs. tjener.

da.

mælte, sagde.

dreng eller ung mand, der er page, dvs. tjener.

som Grundtvig noterer: smidig, dvs. snild, veltalende.

som Grundtvig noterer: valpladsen, dvs. slagmarken.

som Grundtvig noterer: hvorlunde, dvs. hvordan.

således.

æggen på sværdet.

dreng eller ung mand, der er page, dvs. tjener.

Jeg hilser Jer (hilseformel, optativ); egl. gid I må sidde sund og lykkelig.

krigere.

brave.

må sadle (optativ).

bjerg- eller bakkeskråning.

her: hjælpeverbum uden betydende indhold.

den ene efter den anden uden undtagelse.

kong.

brat.

fortrinlige, ypperlige.

udholdt, modstået fra dig.

skal udholde, modstå fra mig (optativ).

som Grundtvig noterer: truede.

flækkede.

den forreste sadelbue (ofte udsmykket med en knap).

negation af ordsproget, jf. Mau nr. 9.734 (se også nr. 9.868).

kvindernes værelser på øverste etage i borgen.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

valpladsen.

skal være (optativ).

som Grundtvig noterer: svogre.

endnu.

også.

dankongen, den danske konge.

ham.

Visen kan rubriceres under DgF 145. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 31 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 77). Den findes desuden i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 60. I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise. I den optræder kong Erik 5. Klipping, Marsk Stig og hans kone Ingeborg. Den i strofe 4 første gang nævnte Ranild kan ikke belægges historisk. Erik 5. Klipping blev myrdet i Finderup i 1286; anklaget for det stadig uopklarede mord blev blandt andre Marsk Stig.

dem (sig).

tilskære (og sy).

franciskanermunkenes (gråbrødrenes).

helt lig, magen til.

som Grundtvig noterer: prude (fornemme, smukke).

ærgre.

berettede.

springe.

må ride (optativ).

som Grundtvig noterer: småhunde (bruges dog også om jagthunde).

jagede.

mælte, sagde.

må hjælpe (optativ).

som Grundtvig noterer: kighuller (glughuller).

prøve.

smuk, dejlig.

fagre, smukke.

må svare (optativ).

også.

fagre, smukke.

må sige (optativ).

må tælle (optativ).

krat.

må hvile (optativ).

tog natophold.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

forbitret.

betro.

skal tænke (optativ).

brat, heftig.

forunderlig.

svalegang.

passende.

som Grundtvig noterer: fæstede.

krigere.

meget rappe.

sværd og spyd.

skal stå (optativ).

således.

bjælker.

ryggen.

Skt. Cæcilie nat, dvs. den 2. november.

Visen kan rubriceres under DgF 145. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 32 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 78). Den findes desuden i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 60. I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise. I den optræder Marsk Stig og hans kone Ingeborg. Marsk Stig blev anklaget for at stå bag mordet på Erik 5. Klipping i Finderup i 1286. I visen optræder desuden Erik 5. Klippings søn, den senere kong Erik 6. Menved, som han havde med dronning Agnes. Den i strofe 7 nævnte Hr. Loumand er uden kendt historisk belæg.

77.

lad (imperativ pluralis).

prøver.

glemt.

skøn.

konge.

titlen på den højeste embedsmand i riget.

sørge.

mælte, sagde.

forsvinde, flygte.

skønne.

bo.

skøge, elskerinde.

som Grundtvig noterer: øgenavn.

skal have (optativ).

modig, dristig.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

gemen og moralsk forkastelig person, her: Erik 5. Klipping.

retskafne, brave.

skal frygte (optativ).

ham.

skal lade (optativ).

behøver.

som Grundtvig noterer: stenkast fra blider, dvs. kastemaskiner.

lagde både tyskere og danskere til (med deres krigsskibe).

går.

må hjælpe (optativ).

må skænke nåde til (optativ).

unge skud, stiklinger.

Visen kan rubriceres under DgF 137. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 21 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 84). I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise. Det er imidlertid usikkert, hvilken dansk prinsesse, der bortgiftes i visen. Vedel antager, at der er tale om Valdemar den Stores datter, Regitze, som år 1210 blev gift med den svenske konge Erik Knutsson, og Svend Grundtvig mener det samme i sin indledning til visen i DgF, bind 3, s. 229.

rose (smuk kvinde).

skal følge (optativ).

sørge; klage.

skal lade (optativ).

sørge; klage.

vandt (gl. præteritum pluralis af 'vinde'), dvs. hejste.

sørge; klage.

trådte (præteritum af 'trine').

sørge; klage.

skind fra zobel.

skind fra mår.

sørge; klage.

lagde de skarlagensskappen over skuldrene (folkeviseudtryk).

gik (præteritum pluralis af 'gange', en sideform til 'gå').

dankongen, den danske konge.

sørge; klage.

Jeg hilser Jer, dankonge (hilseformel, optativ); egl. gid I må sidde sund og lykkelig.

sørge; klage.

mælte, sagde.

dankongen, den danske konge.

sørge; klage.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

bord til bræt- eller terningspil.

sørge; klage.

brætspil med brikker af guld.

konge.

sørge; klage.

trådte (præteritum af 'trine').

sørge; klage.

mælte, sagde.

skal være (optativ).

sørge; klage.

må sætte (optativ).

sørge; klage.

endnu.

karet, vogn.

kusk.

sørge; klage.

synonymt med danske.

må sige (optativ).

sørge; klage.

bidsel.

sørge; klage.

skik.

sørge; klage.

berømmelse, ry.

sørge; klage.

skik.

ordsprog, variation over Mau nr. 8.622 og Grundtvig 1845 nr. 2.324. Betydning: det får de slet ikke noget ud af.

sørge; klage.

da.

personer af fornem stand.

sørge; klage.

skal leve (optativ).

sorg.

sørge; klage.

fast udtryk for ærbarhed eller dydighed.

sørge; klage.

Visen kan rubriceres under DgF 153. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 37 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 83). Den findes desuden i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 150. I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise. Den handler om kong Erik 6. Menveds bryllup i 1296 med den svenske prinsesse Ingeborg Magnusdatter.

som Grundtvig noterer: klage.

skønt.

må bede for dem (optativ).

klage.

må bede for dem (optativ).

vandt (gl. præteritum pluralis af 'vinde'), dvs. højste.

sejl af særlig fin kvalitet.

føjelig medvind.

må bede for dem (optativ).

vendte.

må bede for dem (optativ).

som.

må bede for dem (optativ).

må unde (optativ).

må give (optativ).

må bede for dem (optativ).

må bede (optativ).

må bede for dem (optativ).

som Grundtvig noterer: sørgmodig.

må føre (optativ).

må bede for dem (optativ).

må vende om (optativ).

må bede for dem (optativ).

dankongen, den danske konge.

titel på den højeste embedsmand i riget.

skal lade (optativ).

for at forsvinde herfra.

må bede for dem (optativ).

læste i de hellige skrifter og sang salmer (på latin).

endnu.

blev sunget og talt på dansk.

må bede for dem (optativ).

Visen kan rubriceres under DgF 146. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 33 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 79). Den findes desuden i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 25. I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise. Navnene på Marsk Stig to døtre, kan dog ikke hjemles af historiske kilder. Visen foregår på et tidspunkt efter 1293, hvor Marsk Stig døde, og Svend Grundtvig anslår forsigtigt, at visens hændelser udspiller sig i 1296 (jf. DgF, bind 3, s. 392).

drog vidt omkring i verden.

dvs. hånd.

gik (præteritum pluralis af 'gange', en sideform til 'gå').

drog vidt omkring i verden.

gik (præteritum pluralis af 'gange', en sideform til 'gå').

drog vidt omkring i verden.

retskaffen, brav.

drog vidt omkring i verden.

skal skynde (optativ).

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

drog vidt omkring i verden.

leder med flid efter.

drog vidt omkring i verden.

dvs. hånd.

gik (præteritum pluralis af 'gange', en sideform til 'gå').

drog vidt omkring i verden.

gik (præteritum pluralis af 'gange', en sideform til 'gå').

drog vidt omkring i verden.

retskaffen, brav.

drog vidt omkring i verden.

fyldest, nytte.

drog vidt omkring i verden.

udføre kunstfærdig vævning.

drog vidt omkring i verden.

udføre kunstfærdig vævning.

drog vidt omkring i verden.

fra.

drog vidt omkring i verden.

mælte, sagde.

her: fornuft.

drog vidt omkring i verden.

på min ære.

drog vidt omkring i verden.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

kvindernes opholdsrum.

drog vidt omkring i verden.

satte rendegarnet på væven.

foretog den egentlige vævning.

drog vidt omkring i verden.

liste, dvs. kant eller bort.

drog vidt omkring i verden.

sektion (i et billedvævet materiale).

drog vidt omkring i verden.

som Grundtvig noterer: vævede.

drog vidt omkring i verden.

sørgmodig, forbitret.

trøst for sin sorg.

drog vidt omkring i verden.

ham.

da.

draget vidt omkring i verden.

Visen kan rubriceres under DgF 156. Den findes også i Vedel 1591 som nr. II 41 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 94). I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise. Den handler om Niels Ebbesens drab på Gerhard 3. af Holsten (Grev Geert). I visen optræder andre historiske personer, mens en skikkelse som fx Svend Trøst alene finder belæg i folkevisen. Mordet på grev Gerhard blev begået den 1. april 1340.

ham.

fortræffelig, ædel.

ham.

bosiddende mænd, både om gårdejere og bønder.

ham.

som Grundtvig noterer: venskabelighed (egl. sikkerhed, lejde).

sikkerhed, lejde.

endnu.

som Grundtvig noterer: hvordan.

du bringe mig nyt?

overordentlig godt.

sikkerhed, lejde.

således.

muligvis: overordentlig trøstigt.

endnu.

også.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

mægtige.

som Grundtvig noterer: måge, dvs. svogre.

er (gl. præsens 2. person singularis af 'være').

listig.

går.

skal høre (optativ).

godt kan stole på?

gør ophold.

mådeligt, behersket.

gjorde ophold.

rustning.

brat, heftig.

skal ride (optativ).

som Grundtvig noterer: forliges.

tilladelse.

dog.

gjort efter (deres) ønske.

skal lytte (optativ).

erfare.

nægte ham det?

således.

forsvinde, flygte.

er (gl. præsens 2. person singularis af 'være').

sikkerhed.

sinde.

meget lidt.

skal ride (optativ).

meget vel, sikkert.

skal se (optativ).

går.

skæbne.

indlade dig med.

dvs. hånd.

må huske på.

med sikkerhed (forsikrer jeg).

hurtig, rask.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

skønne, dejlige.

tilbageholdende, beskeden.

skal give (optativ).

skal sende (optativ).

skal vende (optativ).

må sige (optativ).

skal æde og drikke (optativ).

brav og høvisk svend (ridder).

ham.

flygte.

som Grundtvig noterer: vove.

ham.

starte en strid.

bandt (præteritum pluralis af 'binde').

gik (præteritum pluralis af 'gange', en sideform til 'gå').

skallede.

må tage (optativ).

skal give (optativ).

dvs. vinduet.

her: i en uheldig stund.

skallede.

er (gl. præsens 2. person singularis af 'være').

vil vi nu drikke til ære for dig.

må sætte (optativ).

således.

mælte, sagde.

sengekant.

slog advarselssignal.

må gøre (optativ).

er (gl. præsens 2. person singularis af 'være').

meget vel.

her: hjælpeverbum uden betydende indhold.

gækkede, kaglede.

galede.

i hønsehuset.

holstenere.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

som Grundtvig noterer: drøje.

holstenere.

kastede med snedighed broplankerne i vandet.

skal have (optativ).

slægten.

brædder, planker.

holstenere.

kun.

som Grundtvig noterer: brød.

skallede.

må glæde (optativ).

var (gl. præteritum 2. person singularis af 'være').

må (vel)signe (optativ).

også.

brav og høvisk svend (ridder).

dvs. hånd.

Visen kan rubriceres under DgF 159. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 44 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 103). Desuden findes den i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 177. I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise. Den handler om slaget den 24. februar 1389 ved Falköbing, hvor dronning Magrethe 1.s hær besejrede den svenske kong Albrecht af Mecklenburg. Han blev taget til fange og sad ind til 1395 i dansk varetægt.

lænker.

kong.

hemmelige breve.

tapper, modig; fortrinlig.

således.

som Grundtvig noterer: kalde.

skal tale (optativ).

skal bede (optativ).

som Grundtvig noterer: stærk, dvs. veltalende.

hemmelige breve.

tidlig næste morgen.

blev han ledt hen foran bordet.

svig, falskhed.

foran.

søndag.

tøvede ikke, lod sig ikke opholde.

skel, grænse.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

så fortrøstningsfulde, sejrssikre.

hvorfor.

mælte, sagde.

gavn.

mælte, sagde.

langs grønne bakkesider (folkeviseudtryk).

er (gl. præsens 2. person singularis af 'være').

ikke voldsomt.

skal se (optativ).

beskytte.

mælte, sagde.

med fornuft.

sværd; lanse.

som Grundtvig noterer: fore, dvs. fór (gl. præteritum af 'stinke').

sværd; lanser.

gik (præteritum pluralis af 'gange', en sideform til 'gå').

således.

dyst eller sammenstød de havde.

som Grundtvig noterer: banner.

dvs. bøljer til at fæste fodlænker.

lænker.

Visen kan rubriceres under DgF 162. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 45 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 105). I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise. Den handler om kong Christoffer 3. af Bayern, der i 1441 havde held til at nedkæmpe et stort bondeoprør ledet af rigsråd Henrik Tagesøn. I strofe 10 optræder en Marsk Stig Pallesøn, som der ikke kendes historisk belæg for.

brav, modig.

ham.

trådte (præteritum af 'trine').

således.

konge.

således.

gøre oprør mod mig.

som Grundtvig noterer: udvalgte.

for at have et godt beredskab.

allerede.

stejle, pæle til henrettede mennesker.

dyst eller sammenstød de havde.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

rykkede, flyttede.

banner, fane.

dyst eller sammenstød de havde.

sværd.

som Grundtvig noterer: spyd.

brave, tapre.

vældig godt.

endnu efter.

endnu tilbage.

flygte.

den ene efter den anden.

undslap.

endnu.

brav, retskaffen.

gavn.

Visen kan rubriceres under DgF 163. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 46. I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise. Den handler om Ivar Axelsøn Thott, der fra at være tro over for kong Christian 1. brød med ham i 1467 til fordel for den svenske Karl Knutsson, der for tredje gang var valgt til svensk konge samme år den 12. november. I forvejen var Ivar Axelsøn Thott blevet gift med Karl Knutssons datter i september 1466.

skær, lille klippe.

ud for, foran.

der hører og får det at vide.

lægger han kappen over skuldrene (folkeviseudtryk).

overhoved (her: kongen).

ud for, foran.

Jeg hilser Jer (hilseformel, optativ); egl. gid I må sidde sund og lykkelig.

ud for, foran.

som Grundtvig noterer: lade få, dvs. overgive.

have en hustrus myndighed.

ud for, foran.

Jeg hilser Jer (hilseformel, optativ); egl. gid I må sidde sund og lykkelig.

kong.

fast udtryk for god; "gild" betyder: fortrinlig, brav, retskaffen.

ud for, foran.

mælte, sagde.

kong.

da.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

således.

ud for, foran.

overgivet, overladt.

til troskab, trofasthed.

ud for, foran.

konge.

her: svigerfar.

ud for, foran.

skal lade (optativ).

i tankerne.

ud for, foran.

skal gøre (optativ).

ud for, foran.

skal følge (optativ).

ham.

tilskære (og sy).

ud for, foran.

skal have (optativ).

kong.

ud for, foran.

Visen kan rubriceres under DgF 166. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 48 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 106). Visen findes desuden i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 104. I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise. Den handler om den senere kong Hans, der i 1478 ægtede den tyske Christine af Sachsen.

hemmelige brev.

fornem; velhavende.

da.

spillebræt.

fornem; velhavende.

blev ledt hen foran bordet.

fornem; velhavende.

som Grundtvig noterer: Lilie-Vaand, dvs. liljevånd (folkeviseudtryk for en ung, skøn kvinde; egl. slank liljegren).

fornem; velhavende.

skal følge (optativ).

fager, fortræffelig.

fornem; velhavende.

føjelig medvind.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

fornem; velhavende.

vandt (gl. præteritum pluralis af 'vinde'), dvs. højste.

sejl af særlig fin kvalitet.

forstavn.

satte kurs mod Sachsen.

fornem; velhavende.

som Grundtvig noterer: vogter.

brystværn.

som Grundtvig noterer: fløje, dvs. vimpler.

fornem; velhavende.

Vi hilser Jer (hilseformel, optativ); egl. gid I må sidde sund og lykkelig.

konge.

fornem; velhavende.

titel på den højeste embedsmand i riget.

skal lede (optativ).

fornem; velhavende.

hovedsmykker af guld.

fornem; velhavende.

retskaffen, brav.

fast udtryk for ærbarhed eller dydighed.

fornem; velhavende.

glad for, venlig over for.

fornem; velhavende.

også.

fangetårnet.

fornem; velhavende.

som Grundtvig noterer: lyd dvs. lur (blæseinstrument).

fornem; velhavende.

vandt (gl. præteritum pluralis af 'vinde'), dvs. højste.

sejl af særlig fin kvalitet.

rund træstang (rundholt), der hænger vandret på masten og udgør en del af et skibs rigning.

fornem; velhavende.

fast udtryk for silke; sindal er en særlig type silke.

fornem; velhavende.

må give (optativ).

karet, vogn.

fornem; velhavende.

Visen kan rubriceres under DgF 173. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 51 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 109). I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise. Den er tillige en allegorisk propagandavise, der handler om situationen i Danmark efter Christian 2. i 1523 mistede herredømmet og måtte drage i landflygtighed. Fra 1531 sad han som fange på Sønderborg Slot, fra 1549 og til sin død i Kalundborg. I visen er småfuglene lig med bønder og borgere, høgen symbol på adlen, mens den gamle ørn er Christian 2. (jf. DgF, bind 3, s. 667 og danmarkshistorien.dk).

bor.

udvælger, udnævner.

bor.

samtykke, billigelse.

bor.

tillader.

konge.

bor.

da.

erfarede, hørte.

vred.

bor.

lad (imperativ pluralis).

lyse den ørn vej til sengen, her i overført betydning: pacificere.

bor.

advarede ham.

må lave, forberede (optativ).

kampe, blodbade.

bor.

randt i vand (gl. præteritum pluralis af 'rinde').

ordsprog, jf. Mau nr. 6.652 og Grundtvig 1845 nr. 1.790.

bor.

for rundt efter råd.

bor.

her: hjælpeverbum uden betydende indhold.

elskede.

hul, høj ellestub.

bor.

plovfurer.

tier helt stille.

bor.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

må hjælpe (optativ).

også.

bor.

Visen kan rubriceres under DgF 17. Den findes i Vedel 1591 som nr. I 12 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 4). Visen findes også i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 202. I DgF er den kategoriseret som en kæmpevise, dvs. heltevise.

heltegerninger.

også.

store kroppe; kriger- eller heltekroppe.

ikke for sjov.

sloges.

krigere.

med stor voldsomhed.

endnu.

skal agte (optativ).

som Grundtvig noterer: til eftertanke (dvs. tillægge særlig betydning).

således.

hellere; enten.

vred.

også.

ved bjergfoden.

blodbad.

blev glemt.

halvdelen.

mælte, sagde.

da.

meget lidt.

Visen kan rubriceres under DgF 115. Den findes i Vedel 1591 som nr. I 2. I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise. Hertugens identitet er dog usikker. "Dannekvinde" betyder agtværdig kvinde evt. med bibetydningen dansk kvinde.

fra.

endnu.

er (gl. præsens 2. person singularis af 'være').

skal sige (optativ).

fra begyndelsen.

lovpriser.

let; godt.

benævner.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

også.

Den danske kongerække kan opvise fire Valdemarer: Valdemar den Store, Valdemar Sejr, Valdemar 3. og Valdemar Atterdag.

art, type.

ledte efter sin mage.

galop med korte spring (og egl. med ringe hastighed).

endnu.

Visen kan rubriceres under DgF 42. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 24 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 69). I DgF er visen kategoriseret som en tryllevis. Af Vedels overskrift fremgår det, at han identificerer dronningen som Dagmar, hvad Grundtvig dog ikke har overtaget (se også DgF, bind 2, s. 89).

dankongen, den danske konge.

gulv.

fangetårnet.

efterkom ikke hans ønske.

gulv.

må lade (optativ).

efterkomme mit ønske.

blev ledt hen foran bordet.

gulv.

efterkomme dit ønske.

gulv.

skal sidde (optativ).

efterkomme mit ønske.

forlede.

gulv.

hvorfor.

efterkomme dit ønske.

gulv.

skal sige (optativ).

efterkommet mit ønske.

gulv.

efterkommer dit ønske.

fortrinlige; brave.

gulv.

vil koste (optativ).

efterkommet dit ønske.

gulv.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

efterkommet mit ønske.

konge.

gulv.

efterkomme dit ønske.

gulv.

efterkommet dit ønske.

gulv.

går.

hendes ønske var således efterkommet.

gulv.

efterkommet mit ønske.

hvorfor.

gulv.

forledt.

efterkom hun ikke mit ønske.

gulv.

hendes ønske blev ikke efterkommet.

gulv.

hun har efterkommet dit ønske.

gulv.

hendes ønske var dog efterkommet.

gulv.

hendes ønske var nu efterkommet.

skal græde (optativ).

således.

gulv.

efterkommet dit ønske.

gulv.

efterkommet dit ønske.

Visen kan rubriceres under DgF 41. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 6 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 31). I DgF er visen kategoriseret som en tryllevis.

skønne som guld.

stolper i forstavnen.

fast udtryk for ærbarhed eller dydighed.

uden at kende retning.

som Grundtvig noterer: klage.

uden at kende retning.

gå.

mælte, sagde.

vi var helt faret vild.

går.

efter.

også.

stuehus, hovedbygning.

må give (optativ).

havkongen.

skal føre (optativ).

fortrinlig; brav.

således syntes han, at omstændighederne var slemme; "bange kår" betyder vanskelige, hårde vilkår.

dem.

må huske på.

må hjælpe (optativ).

ryg.

da.

afsindig, vanvittig.

sprængtes så i stumper og stykker (til flintesten).

Visen kan rubriceres under DgF 34. Den kendes fra folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 3 og fra folkevisehåndskriftet Grundtvigs kvart (dateret til 1656) som nr. 81 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 45). I DgF er den kategoriseret som en tryllevis.

fortrinlig; brav.

helt, kriger.

som Grundtvig noterer: gætter, dvs. tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

mindre skov.

jage op.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

skal sidde helt stille nu (optativ).

skal sidde (optativ).

således.

tyder; behersker.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

sikkert, korrekt.

forstandigt, klogt.

trolddom ved hjælp af runer.

således.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

blomstrede.

som Grundtvig noterer: fik løv.

således.

forvandle; bevirke.

undslippe.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

Jeg hilser Jer (hilseformel, optativ); egl. gid I må sidde sund og lykkelig.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

Jeg hilser Jer (hilseformel, optativ); egl. gid I må sidde sund og lykkelig.

ikke.

som Grundtvig noterer: indtage, dvs. forføre, bejle til.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

fortrinlig; brav.

hersker.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

bjergeskjul.

om en måned.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

sværd.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

kiggede (præteritum af 'kige', dvs. betragte).

straks.

var, dvs. opmærksom på.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

har du noget at gøre her.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

syet brudelagner.

går.

mindre skov.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

konge.

havde ikke behøvet.

trolddom ved hjælp af runer.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

galede.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

trolddom ved hjælp af runer.

forvandlede.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

fager, skøn.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

går.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

dvs. vinduet.

tilladelse.

spille terning eller brætspil med kongen.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

konge.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

døren til hendes rum.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

aldrig drager du på så vild en sti, at den ikke snor sig til en by.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

indvævet i stoffet.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

ristet; udhamret.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

sværdet, her: klingen.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

aldrig skal du ride på den sti, uden at finde vej.

aldrig skal du udkæmpe den strid, uden at vinde sejr.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

aldrig skal du sejle i den sø (dvs. hav), uden at nå i land.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

skal skynde (optativ).

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

mindre skov.

sværd.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

fortrinlig; brav.

udestående med.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

rosenblomst.

også.

sværd.

i forventning om, at det går godt.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

skal ride (optativ).

sværd.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

prøve.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

eller.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

heftig, hidsig.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

lanse, spyd.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

dyst eller sammenstød de havde.

sværd.

blev slynget (langt) ud på.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

dyst eller sammenstød de havde.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

her: fast udtryk for høviskhed.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

fælder, dræber.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

forbillede.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

møje, besvær.

tyder; behersker.

sikkert, korrekt.

Visen kan rubriceres under DgF 70. Den findes i Syv 1695 som nr. IV 24 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 42). Den findes desuden i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 81 og fra folkevisehåndskriftet Grundtvigs kvart (dateret til 1656) som nr. 104. I DgF er visen kategoriseret som en tryllewise.

således.

skal få (optativ).

skønne, dejlige.

længes som en besat efter dig.

går.

den fornemste sal i borgen på øverste etage.

Jeg hilser Jer (hilseformel, optativ); egl. gid I må sidde sund og lykkelig.

da.

vaklede.

klippe.

fordi.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

kan ikke finde.

stedmoder.

bragte mig til at føle stærk attrå (længsel).

som Grundtvig noterer: attrå.

unghesten, plagen.

tømmen.

også.

kæruld, uldliggende frø fra plante.

Dugen er magisk og kan fremtrylle mad og drikke.

også.

som Grundtvig noterer: hidsig.

yderligere.

medvind.

hejste.

rund træstang (rundholt), der hænger vandret på masten og udgør en del af et skibs rigning.

sådan.

dristig, frejdig.

som Grundtvig noterer: sagn.

mindre skov.

gå (gl. imperativ).

ligesom.

faldt (gl. præteritum pluralis).

dreng eller ung mand, der er page, tjener.

trådte ind (præteritum af 'trine').

værelset, kammeret.

endnu.

trådte (præteritum af 'trine').

meget gerne.

Visen kan rubriceres under DgF 377. Den findes i Vedel 1591 som nr. III 3. Den findes også i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 145. I DgF er visen kategoriseret som en riddervise. I visen optræder bl.a. Svenn Trøst, hvis navn også findes i visen om Niels Ebbesen (Grundtvig 1847, s. 60); der er han Niels Ebbesens væbner. 'Trøst' betyder støtte eller gavn. Det er formentlig væbneren i visen om Niels Ebbesen, der er et lån fra nærværende vise (jf. DgF, bind 6, s. 411).

meget hårdt.

gudstjeneste eller bedetime med sang og klokkeringning. Egentlig holdt kl. 3 om morgenen, men udtrykket er senere også brugt om tjenesten kl. 8.

mælte, sagde.

må tale (optativ).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

uden for landsbyen, evt. på et højedrag.

endnu.

også.

stoler.

også.

brave og høviske svende (riddere).

tro (imperativ pluralis).

uden for landsbyen, evt. på et højedrag.

antage (til tjeneste).

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

modig, brav.

må høre (optativ).

således.

hvordan.

når.

hørte, erfarede.

mælte, sagde.

skal have (optativ).

Visen kan rubriceres under DgF 11. Den findes i Vedel 1591 som nr. I 14 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 7). Den findes også i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 163. I DgF er visen kategoriseret som en kæmpevise, dvs. helteviser. Navne og steder er ikke historiske.

meget vred.

styre; klare ham.

stritte imod; gøre modstand.

skal give (optativ).

halvdelen.

kriger, helt.

skaffe, vise.

på kamppladsen, arenaen.

noget som helst (hårsbred).

skaffe, vise.

kriger, helt.

stærk, dristig.

dannerkongen, den danske konge.

krigere, helte.

dvs. talte.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

erhverves.

belønning.

som Grundtvig noterer: museunge.

museunge.

sådan.

ære; berømmelse.

bjerg, klippe.

gået.

i løn, i hemmelighed.

trådte (præteritum af 'trine').

som Grundtvig noterer: dønne, dvs. drøne (buldre, gjalde).

skøn, dejlig.

fat.

bjerg, klippe.

fører.

krigere, helte.

afmærkede de kredsen (arenaen).

dvs. knæled.

mælte, sagde.

dannerkongen, den danske konge.

usselt.

kriger, helt; her: også om et stort væsen.

ind på kamppladsen.

rundt omkring, egl. dreje eller vende om.

også.

rundt omkring, egl. dreje eller vende om.

dræbte.

Visen kan rubriceres under DgF 10. Den findes i Vedel 1591 som nr. I 11 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 9). I DgF er visen kategoriseret som en kæmpevis, dvs. heltevis.

dankongens, den danske konges.

som Grundtvig noterer: rav.

skjule; nægte.

dankongen, den danske konge.

krigserklæring.

ikke hemmeligt, ikke listigt.

som Grundtvig noterer: farve og stemme.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

blev så ledt hen foran bordet.

Jeg hilser Jer (hilseformel, optativ); egl. gid I må sidde sund og lykkelig.

konge.

ved bakkesiden (folkeviseudtryk).

krigserklæring.

bitter strid.

fordi.

her: måtte.

må høre (optativ).

konge.

må holde (optativ).

kriger, helt.

som Grundtvig noterer: skræmme.

helt sikkert.

kriger, helt.

krigere, helte.

drak, festede.

går.

krigere, helte.

meget modige.

brave og høviske svende (riddere).

krigere, helte.

smeds (nedsættende).

ærgrede, forbitrede.

krigeren, helten.

mælte, sagde.

således.

kriger, helt.

tåle.

agtværdige, brave mænd; danske mænd.

brave.

skal hvæsse (optativ).

skal skærpe (optativ).

stednavn; 'myre' betyder mose.

kriger- eller heltetrop.

som Grundtvig noterer: magte (egl. bevirke, forårsage).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

kiggede (præteritum af 'kige', dvs. betragte).

således.

lagde nøje mærke til Vidrik.

kongen.

hammer og tang, som skjoldmærke.

udholdt, modstået fra dig.

skal udholde, modstå fra mig (optativ).

kongeære.

udholdt, modstået fra mig.

udholder, modstår fra dig.

skal erfare eller høre (optativ).

således.

her: hjælpeverbum uden betydende indhold.

hu, sind.

sværdfæste.

ved den grønne bakkeside (folkeviseudtryk).

som Grundtvig noterer: øjne.

tier helt stille.

rav.

Visen kan rubriceres under DgF 7. Den findes i Vedel 1591 som nr. I 5 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 1). Den findes også i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 200. I DgF er visen kategoriseret som en kæmpevise, dvs. heltevise.

77.

da.

borge.

da.

som Grundtvig noterer: telte.

buldrer.

Hvorfor agter de krigere deres liv så ringe.

vandret omkring.

sætte på prøve.

krigeres, heltes.

ved teltet.

ved telt.

således.

krigere, helte.

spillede bræt- eller terningspil.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

tilfaldt unge Hr. Humle.

bord til bræt- eller terningspil.

spille.

er (gl. præsens 2. person singularis af 'være').

skov at indfri.

ung, skøn kvinde (folkeviseudtryk), egl. slank liljegren.

sværdet.

som Grundtvig noterer: hjulet, dvs. sporehjulet.

skal vogte (optativ).

endnu, yderligere.

forundret.

ham.

dyst eller sammenstød, de havde.

dvs. stærke.

blev slynget (langt) ud på.

er (gl. præsens 2. person singularis af 'være').

fager, fortræffelig.

stå (imperativ 2. person singularis).

spænd saddelgjorden; også om at sadle.

som Grundtvig noterer: bie, dvs. afvente.

dyst eller sammenstød, de havde.

som Grundtvig noterer: begge.

krigere, helte.

som Grundtvig noterer: drøje, dvs. modige, uforfærdede.

her: sadlen.

vundet prisen.

skal sige (optativ).

konge.

smuk.

kriger- eller helteslægt.

kriger- eller helteskare.

kampen.

bralrer, skræpper op.

mindre skov.

hvordan.

befinder sig, har det.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

mælte, sagde.

kvindernes værelser på øverste etage i borgen.

mælte, sagde.

da.

blomst.

led ved indgangen til en borg eller borggård.

om den skik at bringe et nyudsprunget træ (eller løv) til byen gerne i forbindelse med majfesten.

også.

buldrer.

Visen kan rubriceres under DgF 32. Den findes i Vedel 1591 som nr. I 24 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 21). Den findes også i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 31. I DgF er visen kategoriseret som en kæmpevise, dvs. heltevise. Visen er altså ikke historisk, men den tyske dronning, i visen kaldet Juttelil, og den danske konge har været knyttet til Jutta af Sachsen og Erik Plovpenning (jf. DgF, bind 1, s. 411 f.).

bevæger sig.

også.

bevæger sig.

dannerkongen, den danske konge.

skal bede (optativ).

dannerkonge, danske konge.

på en fornem rejse.

tager på skuldrene.

både i det ydre (legemlige) og i det indre (åndelige).

den fornemste sal i borgen på øverste etage.

Jeg hilser Jer (hilseformel, optativ); egl. gid I må sidde sund og lykkelig.

konge.

mælte, sagde.

vaske.

må spotte (optativ).

i sandhed.

erfaret, hørt.

horeunge, barn født uden for ægteskab.

bære.

vred, ond.

ikke.

skøge, tøjte.

ikke.

vinden.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

som Grundtvig noterer: vilje.

også.

gav genlyd i hele hendes krop.

skal springe (optativ).

hest.

gylden karet, vogn.

før.

det, der er mindre godt (her: Juttelil), skal man rose, for derefter at blive af med det (nedsættende).
Ordsprog, jf. Mau nr. 3.148 og Grundtvig 1845 nr. 1.625.

mælte, sagde.

da.

tømrere.

lagde kræfter (vind) i dette, dvs. byggede det.

tømrere.

skal få (optativ).

mælte, sagde.

må vende (optativ).

rejse tilbage til Tyskland.

mælte, sagde.

kriger, helt.

dvs. stærk.

hest.

allerede.

som Grundtvig noterer: væрге dvs. gemme, besiddelse.

dyst eller sammenstød, de havde.

krigere, helte.

dvs. stærke.

lanse, spyd.

blev slynget (langt) ud på.

i skjul (folkevisudtryk).

dyst eller sammenstød, de havde.

krigere, helte.

blev slynget (langt) ud.

krigere, helte.

dannerkongen, den danske konge.

i skjul (folkevisudtryk).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

må give (optativ).

som Grundtvig noterer: at råde for, dvs. at herske over.

agtværdige, brave mænd; danske mænd.

tapre, stærke.

bevæger sig.

dvs. Svend Feldings pilgrimsfærd. Visen kan rubriceres under DgF 31. Den findes i Vedel 1591 som nr. I 23 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 20). Den findes også i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 112. I DgF er visen kategoriseret som en kæmpevise, dvs. heltevise.

pilgrim.

på et tidspunkt.

da.

De tog ind som gæster hos.

pilgrim.

ville os det bedste.

pilgrim.

som Grundtvig noterer: fortænke, dvs. tage ilde op.

må sige (optativ).

piger og kvinder af fornem herkomst.

dygtige, tapre.

kæmpe.

således.

sank sammen, bøjede sig.

mælte, sagde.

hest fra Thy.

da.

uklart.

rødbroget, med allusion til dannebrog.

Grundtvig noterer: tredive tønder. Det er et stort kornmål, dvs. en meget tung byrde.

må lade (optativ).

spændte sadlen på.

stole.

spændte sadlen på.

bevægede sig.

tråde, garn.

fik han spændt sadlen på.

uden svig.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

menneskelig forstand.

løsne en smule.

dyst eller sammenstød, de havde.

krigere, helte.

dvs. stærke.

begge.

spyd.

blev slynget (langt) ud i.

dyst eller sammenstød, de havde.

krigere, helte.

blev slynget (langt) ud.

gik (præteritum pluralis af 'gange', en sideform til 'gå').

skal lade (optativ).

skal spare (optativ).

Visen kan rubriceres under DgF 1. Den findes i Vedel 1591 som nr. I 21. I DgF er den kategoriseret som en kæmpevise, dvs. heltevise.

således.

skal rejse med (optativ).

efterlyse.

chance, gunstige lejlighed.

lægger han kappen over skuldrene.

den fornemste sal i borgen på øverste etage.

går han lige ud eller drejer om, dvs. ligegyldigt hvad han foretager sig.

dvs. langt nede.

som Grundtvig noterer: forslår.

chance, gunstige lejlighed.

forstår.

forårsagede skaden.

krigeren, helten; dvs. Thor.

således.

spillemanden.

skønne, dejlige.

som Grundtvig noterer: flæskeskinker (egl. flæskesider).

før.

endnu.

balje.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

også.

således.

skal hente (optativ).

krigere; jætter.

skønne, dejlige.

kvist.

lad (imperativ pluralis).

således.

Visen kan rubriceres under DgF 38. Den findes i Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 som nr. 50. I DgF er den kategoriseret som en tryllevis.

svalegangen på den øverste etage i borgen.

fager, skøn.

går.

trådte (præteritum af 'trine').

små billeder (af helgener).

dvs. hårdt.

tabt, spildt.

Visen kan rubriceres under DgF 52. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 1 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 23). Visen findes desuden i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 197 og i folkevisehåndskriftet Grundtvigs kvart (dateret til 1656) som nr. 136. I DgF er den kategoriseret som en tryllevis. Stednavnet Vildenskov refererer ikke til en historisk lokalitet, men er appellativisk, dvs. beskriver egenskaben ved skoven.

Ø.

bo.

det hele (rub og stub).

således.

ægrer, forbitrer.

magt.

husspær, tagværk.

sådan.

larme; prale.

dem (sig).

må hjælpe (optativ).

herlige.

her: hjælpeverbum uden betydende indhold.

sprang i stumper og stykker, blev til flintesten.

må huske på, må lægge dig det på sinde.

således.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

råde over.

samle op.

bakke.

mælte, sagde.

må vise nåde (optativ).

væne viv, dvs. smukke, kærlige hustru.

tilladelse, samtykke.

stedmoder.

ulykke.

smuk, dejlig.

skal leve (optativ).

begge.

bor.

fortræd.

guldskrin.

hersker over.

Visen kan rubriceres under DgF 64. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 4 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 24). Lokalteten Dalby kan ikke bestemmes. I DgF er visen kategoriseret som en tryllevis.

okser.

hvordan.

straks, pludseligt.

dvs. hånd.

kæmpede.

tredje.

da.

stedmoder.

fast udtryk for svig.

ulovlighed.

skal få lov at nyde (optativ).

skal hjælpe (optativ).

skal løse (optativ).

fortrinlig; brav.

at herske over.

stedmoder.

sprang i stumper og stykker, blev til flintesten.

Visen kan rubriceres under DgF 60. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 3 (svarende til Abrahamson, Nyerup og

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

Rahbek 1812-1814 nr. 26). I DgF er den kategoriseret som en tryllewise.

et menneske, der ved ondskab er forvandlet til et flyvende væsen i ravneskikkelse.

var, dvs. opmærksom på.

værelse, kammer.

dvs. vinduet.

må flyve (optativ).

fortrinlig; brav.

stedmoder.

også.

stedmoder.

ryg.

var standset (landet).

fortrinlige, brave; smukke.

drak (fejrede).

da.

husker I vel på.

fortrinlige, herlige.

halvdelen.

får (gl. sideform til "få").

ødelægge, skamfere; bringe ulykke over.

halvdelen.

faldt (gl. præteritum pluralis).

Visen kan rubriceres under DgF 56. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 10 og i Syv 1695 som nr. IV 57 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 36, 37 og 38). Visen findes desuden i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 183 og i folkevisehåndskriftet Grundtvigs kvart (dateret til 1656) som nr. 127. I DgF er visen kategoriseret som en tryllewise.

løb rundt.

således.

mindre skov.

jage.

flygte.

jamre, klage.

ryg.

fortræd, bekymring.

fagre, fortræffelige.

den tamme steg, her: råt kød.

kødet.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

fagre, skønne.

allerede.

kød.

her: hjælpeverbum uden betydende indhold.

fagre, skønne.

således.

Visen kan rubriceres under DgF 57. Den findes i Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 som nr. 39. I DgF er visen kategoriseret som en tryllevis.

rund genstand, der er anbragt som pynt på et tårnspir.

da.

interesserer mig.

her: hjælpeverbum uden betydende indhold.

“at gøre møde” betyder: at volde besvær eller fortræd.

meget trofast.

glemmer han sent.

brav, fortrinlig; smuk.

gode, ypperlige.

stedmoder.

ødelagde.

tillade.

lever.

havde jeg helt glemt.

værelse, kammer; bur.

venskabelige tilbud.

sådan.

værelse, kammer.

forunderligt, vidunderligt.

slangehamme.

rose, dvs. smukke kvinde.

Visen kan rubriceres under DgF 59. Den findes i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 184 og i folkevisehåndskriftet Grundtvigs kvart (dateret til 1656) som nr. 128. I DgF er visen kategoriseret som en tryllevis. Grundtvig har i indholdsfortegnelsen markeret, at visen hidtil ikke har været trykt.

troløve, forlove sig med.

da.

glemte han dem; 'ginge' betyder gik (præteritum pluralis af 'gange', en sideform til 'gå').

da.

ungheste, plage.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

nærmer sig midnat.

sidder på sin pind.

nærmer sig morgengry.

må.

skal lægge (optativ).

den lille skov.

langs grønne bakkesider (folkeviseudtryk).

her: sadlen.

skal have (optativ).

brav, fortrinlig.

tapperhed.

foran.

trolove, forlove sig med.

Visen kan rubriceres under DgF 65. Den findes i Syv 1695 som nr. IV 34 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 40). I DgF er visen kategoriseret som en tryllevis.

værelse, kammer.

spillede; sprang.

i skjul (folkeviseudtryk).

må forbyde (optativ).

skal kysse (optativ).

skal lade (optativ).

slange- eller dragefinne.

da.

svalegangen på den øverste etage i borgen.

skøn, smuk.

er (gl. præsens 2. person singularis af 'være').

lindormens magt.

lindormeselskab.

da.

slange- eller dragefinne.

slange- eller drageham.

som Grundtvig noterer: tog.

møjen, besværet.

spillede; sprang.

Visen kan rubriceres under DgF 12. Den findes i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 189 og i folkevisehåndskriftet Grundtvigs kvart (dateret til 1656) som nr. 125. I DgF er visen kategoriseret som en kæmpevis, dvs. heltevis. Navnet Runegaard kan spores til sagnkredsen om Didrik fra Bern. Grundtvig har i indholdsfortegnelsen markeret, at visen hidtil ikke har været trykt.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

mægtige.

som Grundtvig noterer: skriger (gjalder).

mægtigste.

mægtige.

meget dyrt.

okser.

ungheste, plage.

interesserer mig.

okser.

ungheste, plage.

smukke, dejlige.

skal forbyde (optativ).

fuldstændige tilladelse.

forbillede.

mægtige.

kraftfulde.

havde kendt længe.

mægtige.

som Grundtvig noterer: sulter.

skriger (gjalder).

Visen kan rubriceres under DgF 25. Den findes i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 7. I DgF er visen kategoriseret som en kæmpevis, dvs. heltevis. Grundtvig har i indholdsfortegnelsen markeret, at visen hidtil ikke har været trykt.

led ved indgangen til en borg eller borggård.

Som Grundtvig noterer: ungersvend.

sydligt.

ild.

også.

banemand, drabsmand.

faders drabsmand.

ti helt stille.

meget særlig; meget underlig.

går.

som Grundtvig noterer: handfang, dvs. håndfang (sværdfæste).

som Grundtvig noterer: gøre i stand.

sværdfæste.

sværdknap (for enden af sværdfæstet).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

også.

skal være (optativ).

drøj.

meget skarpt.

meget bestemt.

mælte, sagde.

må det gå ham ilde.

således.

dræbte.

mælte, sagde.

mødig.

fældet, dræbt.

jernbøjle til at fæste lænker.

dvs. jernbøjler til at fæste lænker.

Visen kan rubriceres under DgF 66. Den findes i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) nr. 23. Grundtvig har i indholdsfortegnelsen markeret, at visen hidtil ikke har været trykt.

skuede, så.

allerede.

prægtig grøn.

skøn.

behøver ikke.

således.

stedmoder.

meget ilde.

helbredelse.

også.

tømrer.

stå (imperativ 2. person singularis).

går.

dvs. hånd.

må signe (optativ).

skæbne.

skal være (optativ).

tog over skuldrene.

rosenkind. dvs. friske, røde kinder.

højeloftet, dvs. øverste og fineste etage i borgen.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

Jeg hilser dig (hilseformel, optativ); egl. gid du må være sund og lykkelig.

guldskrin.

blomst.

ung, skøn kvinde (folkeviseudtryk), egl. slank liljegren.

festligt lag.

Visen kan rubriceres under DgF 40. Den findes i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) nr. 78 og i Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 som nr. 53. I DgF er den kategoriseret som en kæmpevise, dvs. heltevise.

spillede bræt- eller terningspil af guld.

værelse, kammer.

spillede.

eller.

rid (imperativ pluralis).

da.

dvs. hånd.

må hjælpe (optativ).

dreng eller ung mand, der er page, dvs. tjener.

skal hente (optativ).

stillede sig ved vandet.

spillede.

gjaldede.

skal lade (optativ).

herske over.

meget glad.

flækkede.

midtover.

skal ræddes.

spillede.

Visen kan rubriceres under DgF 50. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 14 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 57). I DgF er visen kategoriseret som en tryllevis. Den handler om en forunderlig strid mellem Olav 2. den Hellige og hans broder Harald 3. Hårderåde om Norges trone.

konge.

mælte, sagde.

skal bytte (optativ).

navnet på Olavs skib.

navnet på Haralds skib.

navnet på Olavs skib.

navnet på Haralds skib.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

langsomt.

skal trøste (optativ).

hvad du synes om, holder jeg også af.

navnet på Olavs skib.

ordsprog, variation over Mau nr. 75 og Grundtvig 1845 nr. 1.470.

også

mælte, sagde.

lad (imperativ pluralis).

fagre, prægtige.

allerede.

på jorden, i verden (folkeviseudtryk).

ordsprog, jf. Mau nr. 8.466 og Grundtvig 1845 nr. 2.266.

forstavn.

som Grundtvig noterer: lige frem.

navnet på Haralds skib.

Vedel 1591 har her: korn (str. 21).

dreng eller ung mand, der er page, dvs. tjener.

skal klatre (optativ).

endnu.

allerede.

sejl af særlig fin kvalitet.

navnet på Olavs skib.

formentlig: forgyldte skjolde.

sejl af særlig fin kvalitet.

navnet på Haralds skib.

bremsen (insekt).

navnet på Haralds skib.

havde kurs mod.

navnet på Haralds skib.

kursen.

skal få (optativ).

larmende person.

gyldent skib.

således.

spring i flint (imperativ pluralis), dvs. spræng i stumper og stykker.

grinede.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

grå kampesten.

navnet på Haralds skib.

forstavn.

slange, drage.

Visen kan rubriceres under DgF 46. Den findes i Vedel 1591 som nr. II 9 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 34). I DgF er visen kategoriseret som en tryllevis.

der; da.

stå (imperativ 2. person singularis).

skal røre (optativ).

opmærksom, årvågen.

begynd at synge.

standsede brat.

glemte.

standsede brat.

glemte.

som Grundtvig noterer: svømmede (gl. præteritum).

spillede (dvs. udførte små hurtige bevægelser).

svømmede (gl. præteritum).

spillede (dvs. udførte små hurtige bevægelser).

den kølige morgenstund.

kraftfulde, stærke runer (dvs. runetrolddom).

sådan.

vildsvinet.

trolddom ved hjælp af runer.

dræber dig.

i høj grad.

brav, hæderlig.

skal vogte (optativ).

Visen kan rubriceres under DgF 45. Den findes i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 177 og i folkevisehåndskriftet Grundtvigs kvart (dateret til 1656) som nr. 119. I DgF er visen kategoriseret som en tryllevis. Grundtvig har i indholdsfortegnelsen markeret, at visen hidtil ikke har været trykt.

smukke, dejlige.

ud over.

smukkeste.

får løv, springer ud.

havde hun længsel eller (erotisk) begær efter.

endnu.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

da duggen begyndte at falde.

værelse på den øverste etage i borgen.

således.

fra.

sengekant.

møje, besvær.

ro og fred; glæde, fornøjelse.

som drejet (udført) i voks.

møje, besvær.

ro og fred; glæde, fornøjelse.

Du skal tie (optativ).

øjanket; blændværket.

som Grundtvig noterer: læg det ikke på hjertet, dvs. følg ikke hendes råd.

ellevild, dvs. fortryllet af elverfolket og dermed kåd, ude af sig selv.

gå.

kan.

sådan.

må sige (optativ).

på jorden, i verden (folkeviseudtryk).

udskåret og syet.

skal hente (optativ).

tryllekorn.

trådte (præteritum af 'trine').

sprang, brød frem (præteritum af 'sprække').

bedrageriske drik; trylledrik.

må sige (optativ).

på jorden, i verden (folkeviseudtryk).

udskåret og syet.

på jorden; udtrykket refererer ikke til et bestemt sted (folkeviseudtryk).

endnu; skønt.

får løv, springer ud.

Visen kan rubriceres under DgF 47. Den findes i Syv 1695 som nr. IV 87 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 35). Den findes desuden i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 75. I DgF er visen kategoriseret som en tryllewise.

trolddom ved hjælp af runer.

dvs. syntes.

glødede, strålede.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

forrest.

afsted; udtrykket refererer ikke til et bestemt sted (folkeviseudtryk).

som Grundtvig noterer: higen, dvs. attrå, begærlighed.

rigelige; kostbare, prægtige.

også.

undslippe (dig) på slagmarken.

endog, endnu.

krigstog, ledning.

skal være (optativ).

skulder; ryg.

på sit yderste, med det sidste åndedrag.

som Grundtvig noterer: ringede.

uden for landsbyen eller gården, evt. på et højedrag.

således.

i sandhed.

ung, skøn kvinde (folkeviseudtryk), egl. slank liljegren.

allerede.

bragte hende gaver.

endnu.

mindre skov.

som Grundtvig noterer: lur (jagthorn).

lys eller fakkelt, der blev båret foran brudeparret på vej til brudekammeret.

dreng eller ung mand, der er page, dvs. tjener.

skal vide (optativ).

Visen kan rubriceres under DgF 89. Den findes i Syv 1695 som nr. IV 78 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 28). Den findes desuden i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 188 og i folkevisehåndskriftet Grundtvigs kvart (dateret til 1656) som nr. 131. I DgF er visen kategoriseret som en tryllevis.

afsted; udtrykket refererer ikke til et bestemt sted (folkeviseudtryk).

smuk, dejlig.

her: lokkende, falske.

skønne, dejlige.

fødte.

ung, skøn kvinde (folkeviseudtryk), egl. slank liljegren.

stedmoder.

skal være (optativ).

poder, børn.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

hovedsmykke af guld.

dem.

lørdag aften.

som Grundtvig noterer: englebo, dvs. det sted, hvor englenerne bor (himmerige).

midlertidig tilladelse til at forlade en tjeneste eller sted, her dødsriget (himmerige).

skal være (optativ).

kan gå (optativ).

da.

da.

led ved indgangen til en borg eller borggård.

hvordan står det til med.

er (gl. præsens 2. person singularis af 'være').

skøn, god.

vasker.

stedmoder.

kvindernes (sove)værelser på øverste etage i borgen.

stedmoder.

efterlod (som arv).

hovedsmykke af guld.

efterlod (som arv).

meget hård.

som Grundtvig noterer: larm.

går igen.

stedmoder.

puslet, lagt til rette.

som Grundtvig noterer: tudede.

således.

her: lokkende, falske.

Visen kan rubriceres under DgF 90. Den findes i Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 som nr. 29. I DgF er visen kategoriseret som en tryllevis.

værelser, kamre.

flettede med guldtråd.

afsted; udtrykket refererer ikke til et bestemt sted (folkeviseudtryk).

smuk, dejlig.

som Grundtvig noterer: jordetøj, dvs. ligklæder.

krop; egl. ryg.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

som Grundtvig noterer: skred, dvs. gik med langsom gang.

i sine ligklæder.

stå (imperativ 2. person singularis).

mælte, sagde.

stå (imperativ 2. person singularis).

værelset, sovekammeret.

sådan.

indenfor.

krans flettet af roser.

så bedrøvet, sørgmodig.

også.

ligklæder.

krop; egl. ryg.

skred, dvs. gik med langsom gang.

da.

rosenkind, dvs. friske, røde kinder.

læg dig det på hjertet, husk det.

Du skal aldrig mere græde din fæstemand op af graven (optativ).

hvordan.

her: hjælpeverbum uden betydende indhold.

Visen kan rubriceres under DgF 340. I DgF er visen kategoriseret som en riddervise. Stednavnet 'Rosensgaard' er et appellativ og henviser ikke til et bestemt geografisk sted. Grundtvig har i indholdsfortegnelsen markeret, at visen hidtil ikke har været trykt.

skal vente (optativ).

rødt.

hvornår.

viser sig.

kvæder, synger.

hvornår.

skal forsvinde (optativ).

hvornår.

skal vente (optativ).

Visen kan rubriceres under DgF 95. I DgF er visen kategoriseret som en tryllevis. Grundtvig har i indholdsfortegnelsen markeret, at visen hidtil ikke har været trykt.

fagert, smukt.

afsted; udtrykket refererer ikke til et bestemt sted (folkeviseudtryk).

smukke, dejlige.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

ærgrede.

vask.

vaske.

vasker.

som Grundtvig noterer: påfund.

puffede, skubbede.

guldskrin.

stemmeskruer (til et strengeinstrument).

meget sær.

fagert, smukt.

bord til bræt- eller terningspil; desuden om selve spillet. Visen kan rubriceres under DgF 238. Den findes desuden i Syv 1695 som nr. IV 36 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 186). I DgF er visen kategoriseret som en riddervise.

kvindernes værelser på øverste etage i borgen.

da.

fager, skøn.

ung mand, der er bud eller page, dvs. tjener.

fagre, skønne.

ung mand, der er bud eller page, dvs. tjener.

spil bræt- eller terningspil.

spillebordet.

ung mand, der er bud eller page, dvs. tjener.

fagre, skønne.

ung mand, der er bud eller page, dvs. tjener.

spil bræt- eller terningspil.

hovedsmykke af guld.

spillebordet.

ung mand, der er bud eller page, dvs. tjener.

fagre, skønne.

ung mand, der er bud eller page, dvs. tjener.

spil bræt- eller terningspil.

mit rygte og min uberørthed (erotiske uskyld).

tredje.

spillebordet.

ung mand, der er bud eller page, dvs. tjener.

værelse, kammer.

må bedre, hjælpe (optativ).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

ung mand, der er bud eller page, dvs. tjener.

nogensinde.

ung mand, der er bud eller page, dvs. tjener.

således.

ung mand, der er bud eller page, dvs. tjener.

Visen kan rubriceres under DgF 475. Den findes i Syv 1695 som nr. IV 23 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 143). Visen findes desuden i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 205 og i folkevisehåndskriftet Grundtvigs kvart (dateret til 1656) som nr. 154. Visen er ikke historisk funderet trods referencer til den norske Giedske slægt (strofe 18 f.) og en Hagen Kongesøn (første gang i strofe 23) – se DgF, bind 8, s. 130-135. I DgF er visen kategoriseret som en riddervise.

spillede bræt- eller terningspil af guld.

kvindernes værelser på øverste etage i borgen.

spillet.

standser ikke, forholder sig ikke rolig.

spiller bræt- eller terningsspillet af guld.

går.

barn af ædel byrd, af fornem afstamning.

går.

således.

høviskhed, dvs. god ridderlig opførsel.

barn af ædel byrd, af fornem afstamning.

Skæbnen ville drive sit spil med dem.

må give (optativ).

allerede.

da.

(og fik) fornuft, forstand.

forbliver (afventende).

klostercelle, kloster.

syning.

flette.

ud over sit.

i sit værelse, kammer, dvs. tog hende til sig.

også i den grad fortjente.

det fornemme soveværelse på øverste etage i borgen.

skyldes.

han har lyst til.

brav, modig.

mindre skov.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

pilgrim.

skal være (optativ).

pilgrim.

hvorhen du så har til hensigt at gå.

retfærdighed.

er (gl. præsens 2. person singularis af 'være').

smuk, dejlig.

modig, brav.

som kun tænker på hende.

blomst.

er hun den ypperste.

som Grundtvig noterer: tiltænker.

godt.

modig, brav.

hurtigt.

har han slet ikke lyst til.

da.

hvordan går det med.

foran, over.

blomster.

godt går det med.

godt har hun det.

skønneste, dejligste.

må give (optativ).

sådan.

ordsprog, jf. Mau nr. 4.311 og Grundtvig 1845 nr. 1.334. Betydning: uden at det rygtes.

ikke stoppe.

modig, brav.

højloftsbroen, dvs. svalegangen på den øverste etage i borgen.

aftengudstjenesten med salmesang.

med udhamrede rose- og liljefigurer.

modig, brav.

kærlighed.

gik (præteritum pluralis af 'gange', en sideform til 'gå').

(kvindernes) værelser på øverste etage i borgen.

antydningvis.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

Jesus.

jomfru Maria.

sådan.

bejlede til (præteritum af 'gilje').

lovprisning; ære.

skal høre (optativ).

således.

kvindernes værelser på øverste etage i borgen.

Jeg hilser Jer (hilseformel, optativ); egl. gid I må sidde sund og lykkelig.

må lade (optativ).

smuk, dejlig.

holdt af, elskede.

som Grundtvig noterer: bortlovet (jf. verbet 'jætte').

også.

af fornem byrd.

skønne.

fagre, skønne.

tiltrækkende; behagelige.

også.

endnu.

betegnelse for en munk, der bærer sort ordensdragt (især om dominikanere).

går.

må lade (optativ).

Jeg har haft modstand nok.

endog.

et (dominikansk) munkeklosters.

fuldgyldige.

døbefont.

søskende med samme gudmoder eller -fader.

fast udtryk for ærbarhed eller dydighed.

kvindernes værelser på øverste etage i borgen.

gik (præteritum pluralis af 'gange', en sideform til 'gå').

lykkelig er du (hilseformel).

endog.

bryder, ophæver.

troskab, løfte om giftermål.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

således.

mælte, sagde.

troskab, løfte om giftermål.

personer af fornem stand.

gudstjeneste eller bedetime med sang og klokkeringning. Egentlig holdt kl. 3 om morgenen, men udtrykket er senere også brugt om tjenesten kl. 8.

endnu.

den unge, skønne kvinde (folkeviseudtryk), egl. slank liljegren.

karet; stor, bekvem vogn.

mælte, sagde.

mindre skov.

ordsprog, jf. Mau nr. 5.387.

domkirkens.

gik (præteritum pluralis af 'gange', en sideform til 'gå').

blev stillet.

ængstelse, fortvivlet.

trådte (præteritum af 'trine').

betegnelse for en munk, der bærer sort ordensdragt (især om dominikanere).

således.

slægtregister.

udredte de.

slægtregister.

døbefont.

da.

skønt der var flere år imellem.

søskende med samme gudmoder eller -fader.

gl. kirkeligt ritual, hvor parret udelukkes fra at kunne indgå ægteskab pga. slægtskab.

bestemme.

brystsmykket af guld.

sten, som er lagt over alterbordet eller danner dets overflade.

endnu.

mælte, sagde.

øverste gejstlige i domkapitlet.

som Grundtvig noterer: uforsøgt, dvs. uprøvet, uerfaren.

ild, brand.

således.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

tronhimmel, baldakin.

kvindernes værelser på øverste etage i borgen.

mælte, sagde.

lovprisning, ære.

også.

må svare (optativ).

må give (optativ).

hvad skulle vi gøre.

glemme.

billigelse, samtykke.

kvindernes værelser på øverste etage i borgen.

broderer mønstre af guldtråd.

under hvælvingerne.

mindre skov.

skal lade (optativ).

mindre skov.

skal rømme (optativ).

skal fæste (optativ).

kærlig hustru.

skal fæste (optativ).

smukke, dejlige.

endog.

mælte, sagde.

øverste gejstlige i domkapitlet.

skal få (optativ).

betegnelse for en munk, der bærer sort ordensdragt (især om dominikanere).

går.

kvindernes værelser på øverste etage i borgen.

må sige (optativ).

som Grundtvig noterer: uforvarende, dvs. pludseligt, uagtsomt.

også.

krigsbedrift, ridderskab.

gavn.

kriger, helt.

fældede, dvs. dræbte.

krigere, helte.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

i stor mængde; så let som ingenting.

også.

brav, modig.

som Grundtvig noterer: jamrede sig.

sandelig.

flygte.

faldt (gl. præteritum pluralis af 'falde').

hovmænd, hirdmænd, dvs. krigere eller ryttere.

i store mængder; så let som ingenting.

brav, modig.

må sige (optativ).

skal lede, bestemme (optativ).

begge.

dreng eller ung mand, der er page, dvs. tjener.

kvindernes værelser på øverste etage i borgen.

mælte, sagde.

sæt (imperativ pluralis af 'sætte').

sørgeslør.

dølg (imperativ pluralis af 'dølge').

sikkert.

skal spænde (optativ).

gylden karet eller vogn.

blive nonne.

dem.

må forlade, dvs. tilgive (optativ).

fast udtryk for ærbarhed eller dydighed.

Visen kan rubriceres under DgF 354. Den findes i Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 som nr. 120. Den findes desuden i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 102 og i folkevisehåndskriftet Grundtvigs kvart (dateret 1656) som nr. 23. I DgF er visen kategoriseret som en riddervise.

nordpå.

afsted; udtrykket refererer ikke til et bestemt sted (folkeviseudtryk).

da.

smuk, dejlig.

må vente på (optativ).

må blive (optativ).

mast.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

lægger skarlagensskappen over skuldrene (folkeviseudtryk).

kvindernes værelser på øverste etage i borgen.

Jeg hilser Jer (hilseformel, optativ); egl. gid I må sidde sund og lykkelig.

må blive (optativ).

skal ikke høre, erfare (optativ).

brav, modig.

hvordan.

brave, modige.

liljegren.

fejrede de deres forlovelsesfest.

periode efter næste nymåne.

gjorde klar, forberedte.

meget hurtigt.

allerede.

med sikkerhed.

som Grundtvig noterer: kysse.

med stor iver.

led ved indgangen til en borg eller borggård.

svar (imperativ pluralis).

kareter, vogne.

klædt i fornemt mårskind (folkeviseudtryk).

dvs. hånd.

svar (imperativ pluralis).

vanskelighed, besvær.

skal tage (optativ).

brystsmykket af guld.

forbliver.

æd I (imperativ pluralis).

drik I (imperativ pluralis).

Jeg lader jer få øllet på kredit, jf. ordsproget om, at borge en mand et krus øl, mens han drikker det, hvilket betyder, at udsætte straffen for noget, til gerningen er fuldbyrdet (se Mau nr. 954 og Grundtvig 1845 nr. 1.819).

lys eller fakkel, der blev båret foran brudeparret på vej til brudekammeret.

mælte, sagde.

svalegangen på den øverste og fineste etage i borgen.

således.

sprængtes.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

skjulte sværdet under kappen.

fældede, dvs. dræbte (præteritum af 'veje').

som Grundtvig noterer: svømmede.

skjult under kappen.

allerede.

bekymret, angst.

forbitret, ond.

stå (imperativ 2. person singularis af 'stå').

møje, besvær.

lod sig iføre jernlænker om hænder og fødder.

lænker, håndjern.

skal være (optativ).

Visen kan rubriceres under DgF 250. Den findes i Syv 1695 som nr. IV 58 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 191). Den findes desuden i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 1 og i folkevisehåndskriftet Grundtvigs kvart (dateret 1656) som nr. 116. I DgF er visen kategoriseret som en riddervise.

men ikke ud over to måneder.

som Grundtvig noterer: Jerusalemsfærd, dvs. pilgrimsrejse til Jerusalem.

må fare (optativ).

Må Gud velsigne det (optativ).

jomfru Maria.

glemmer jeg dig aldrig.

brav, modig.

kærlige hustru.

her: på et år.

her: svoger.

som Grundtvig noterer: ranslen, dvs. vadsækken, rygsækken.

ryg.

også.

pilgrim.

også.

vogtede sin dyd.

vogter hun sin dyd.

vending brugt som hilsen.

kvindernes værelser på øverste etage i borgen.

også.

offentlig sammenkomst.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

hørt, erfaret.

skal hvile (optativ).

må give (optativ).

narre.

pilgrim.

ligner, ser ud som.

må dølgge, skjule (optativ).

randt (gl. præteritum pluralis af 'rinde').

skal bære (optativ).

eller.

skal følge (optativ).

trådte (præteritum af 'trine').

som Grundtvig noterer: i møde.

sorg.

Visen kan rubriceres under DgF 23. Den findes i Syv 1695 som nr. IV 76 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 205). Den findes desuden i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 141. I DgF er visen kategoriseret som en kæmpevise.

skal skaffe (optativ).

smuk, dejlig.

overstråler solen.

brave og høviske svende (riddere).

smuk, dejlig.

strålende.

overstråler solen.

skal lede (optativ).

nord.

skal lede (optativ).

jævnbyrdige, dvs. af samme stand.

smuk, dejlig.

at de ikke havde set hendes lige.

som Grundtvig noterer: skovslette, egl. en engstrækning.

smukke, dejlige.

Vi hilser Jer (hilseformel, optativ); egl. gid I må sidde sund og lykkelig.

eftersom.

brave og høviske svende (riddere).

jævnbyrdige, dvs. af samme stand.

smuk, dejlig.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

overstråler solen.

beleven, venlig.

har dyd (er moralsk og sædelig).

jævnbyrdige.

skovslette, egl. en engstrækning.

skal slå (optativ).

sæt (imperativ pluralis).

før (imperativ pluralis).

lad (imperativ pluralis).

skovslette, egl. en engstrækning.

skal trine (optativ).

skal hvile (optativ).

skal sige (optativ).

skal unde (optativ).

eftersom.

brav, modig.

trådte (præteritum af 'trine').

dvs. hånd.

Visen kan rubriceres under DgF 108. Den findes i Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 som nr. 150. Den findes også i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne som nr. 176) og i folkevisehåndskriftet Grundtvigs kvart (dateret til 1656) som nr. 118. I DgF er visen kategoriseret som en tryllevis.

lykkelig er den.

skærmer, vogter.

dydig (moralsk og sædeligt).

erkende, erfare.

således.

er (gl. præsens 2. person singularis af 'være').

må tro (optativ).

skal gøre (optativ).

de frie mænd, der udgjorde tinget.

smuk, dejlig.

uden for landsbyen eller gården, evt. på et højedrag.

smuk, dejlig.

må forbyde (optativ).

agtværdige mand, hædersmand; også i betydningen dansk mand.

således.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

fagre, smukke.

sørgmodige.

skal stå (optativ).

brav, modig.

skal løfte (optativ).

brav, modig.

smuk, dejlig.

strålende (af renhed).

mælte, sagde.

Visen kan rubriceres under DgF 128. Den findes i Syv 1695 som nr. IV 72 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 203). Den findes desuden i folkevisehåndskriftet Grundtvigs kvart (dateret til 1656) som nr. 111. I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise, da kongen identificeres som Valdemar 1. og dronningen som hans hustru Sofie. Handlingsgangen og den lille Kirsten kan dog ikke belægges.

er klædt i silke, dvs. er fin i tøj.

fint mårskind.

må give (optativ).

må tie (optativ).

dannerkonge, danske konge.

må tale (optativ).

sådan.

sammenligne.

smukkere, dejligere.

blev ledt hen foran (dronningens) bord.

må hjælpe (optativ).

beleven, venlig.

dydig (moralsk).

eller.

overgav, overleverede.

dvs. hånd.

ung, skøn kvinde (folkeviseudtryk), egl. slank liljegren.

da.

kongen.

lagde skindkappen over skuldrene (folkeviseudtryk).

den fornemste sal i borgen i øverste etage.

Vi hilser Jer, hedningekonge (hilseformel, optativ); egl. gid I må sidde sund og lykkelig.

vrager du mig pga. hedenskab.

hovedsmykke af guld.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

skal byde (optativ).

Visen kan rubriceres under DgF 237. Visen findes i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 40. I DgF er visen kategoriseret som en riddervise.

her: noget sted på jorden.

bord til bræt- eller terningspil.

det første spil, der lukkede en række.

flygte.

spiller meget klogt.

uskyld.

endnu.

uskyld.

plejemoder.

brat, pludseligt.

hurtigt efter hinanden.

udføre kunstfærdig vævning.

jomfrubure, værelser.

udføre kunstfærdig vævning.

spille med de gyldne brikker.

udføre kunstfærdig vævning.

også.

spille bræt- og terningspil med kongen.

mælte, sagde.

plejedatter.

af fornem byrd.

skøn.

som ejendom.

af fornem byrd.

skøn.

som ejendom.

tilfaldt lykken den jomfru.

Visen kan rubriceres under DgF 228. Den findes i Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 som nr. 211. I DgF er visen kategoriseret som en riddervise.

lystigt, skæmtende ord.

klosteropdragelse.

går.

dække.

allerede.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

trolove, elske.

kvindernes værelser på øverste etage i borgen.

tilklippe (stof).

kvindernes værelser på øverste etage i borgen.

dække.

ting.

kvindernes værelser på øverste etage i borgen.

med omtanke lægge hynder eller tæpper på bænken.

tydeligt, lige til.

fagert, smukt.

Visen kan rubriceres under DgF 121. Den findes i Syv 1695 som nr. IV 44 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 95). Den findes desuden i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio (dateret til 1570'erne) som nr. 80. I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise, da kongen formentlig skal identificeres som Valdemar 1. og dronningen som hans hustru Sofie (jf. DgF, bind 3, s. 20-46).

elsker, bejler til.

begge.

hvordan.

jævnbyrdige.

meget ilde, ulykkeligt.

jævnbyrdige.

hvornår.

velvilje.

smuk, dejlig.

pragt.

jævnbyrdige.

skal hvile, dvs. ligge (optativ).

den fornemste sal i borgen på øverste etage.

må svare (optativ).

skal vogte (optativ).

smuk, dejlig.

puffede, skubbede.

stødt op.

således.

(kvindernes) værelser på den øverste etage i borgen.

elsker, bejler til.

begge.

Visen kan rubriceres under DgF 112. Den findes i Syv 1695 som nr. IV 82 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 147). I DgF er visen kategoriseret som en tryllevis.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

jage.

muligvis: vinder dyrene af den anden.

agtede ikke.

da.

dvs. hånd.

kvindagtige mand (tøsedreng); skørtejæger.

bed hinanden.

meget elendig, uheldig.

Når begge dør, kan ingen af slægterne kræve mandebod (dvs. erstatning for drab).

muligvis: vinder dyrene af den anden.

Visen kan rubriceres under DgF 436. Den findes i Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 som nr. 155. I DgF er den kategoriseret som en riddervise.

jeg længes slemt efter.

må råde (optativ).

må blive (optativ).

svalegangen på den øverste etage i borgen.

(kvindernes) værelser på den øverste etage i borgen.

Jeg hilser Jer (hilseformel, optativ); egl. gid I må sidde sund og lykkelig.

jomfru Maria.

helsøskende.

sig (imperativ pluralis).

hvornår fødte.

har været klædt i.

fint mårskind.

unge, skønne kvinde (folkeviseudtryk), egl. slank liljegren.

rosenblomst.

må sige (optativ).

skal jage (optativ).

jagede.

her: i landet.

jeg længes slemt efter.

Visen kan rubriceres under DgF 101. Den findes i Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 165. I DgF er visen kategoriseret som en tryllevisе..

således.

interesserer jeg mig ikke for.

grundmuret hus (dvs. et dyrt og fornemt hus).

interesserer jeg mig ikke for.

en tønde, hvori der er slået store søm, der rager ind i tøndens (torturretskab).

Visen kan rubriceres under DgF 131. Den findes i Syv 1695 som nr. IV 40 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 66). I DgF er visen kategoriseret som en historisk vise, men kun pga. Esbern Snares optræden ved navn. Handlingen kan ikke belægges historisk.

dankongen, den danske konge.

dannerkonge, danske konge.

ordne, istandsætte.

kvik, lærenem.

meget hurtigt.

fast udtryk for silke.

sytøjet.

plejemoder.

sytøjet.

plejemoder.

må klare (optativ).

sytøjet.

må tro (optativ).

sybordsstol.

syede i lyset fra.

svømmende.

sytøj.

hvordan.

sytøjet.

mælte, sagde.

må velsigne (optativ).

mælte, sagde.

syløn.

med omtanke, fornuft.

skal bede (optativ).

Visen kan rubriceres under DgF 233. Den findes i Syv 1695 som nr. IV 96 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 101). I DgF er den kategoriseret som en riddervise.

således.

da.

eller.

stå (imperativ 2. person singularis af 'stå').

forandrede sin stemme; evt. hviskede.

hovedsmykke af guld.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

givet min tro som pant.

bibelstykke, der forelæses ved gudstjenesten.

da.

rundhåndet, gavmild.

skal løse (optativ).

bibelstykke, der forelæses ved gudstjenesten.

skal give (optativ).

da.

Visen kan rubriceres under DgF 391. Den findes i Syv 1695 som nr. IV 95 (svarende til Abrahamson, Nyerup og Rahbek 1812-1814 nr. 210). I DgF er den kategoriseret som en riddervise.

lørdag.

her: på land.

smuk, dejlig.

dvs. vinduet.

klæder med guldbroderi (festdragter).

rosenblomst.

bie, vente.

brudegaven.

da.

brudgomsførere, forlovere.

bejler.

smuk, dejlig.

Anvendt litteratur

Trykt

- Abrahamson, Werner; Rasmus Nyerup & Knud Lyne Rahbek (1812-1814) *Udvalgte Danske Viser fra Middelalderen; efter A.S. Vedels og P. Syvs trykte Udgaver og efter haandskrevne Samlinger udgivne paa ny* 1-5. København
- Grundtvig, N.F.S. (1845) *Danske Ordsprog og Mundheld, samlede og ordnede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig*. København
- Grundtvig, Svend (1853-1976) *Danmarks gamle Folkeviser* 1-12. København
- DgF, se Grundtvig, Svend (1853-1976)
- Hertz, Henrik (1837) *Svend Dyrings Huus*. København
- Mau, E. (1879) *Dansk Ordsprogs-Skat* 1-2. København
- Syv, Peder (1695) *Et Hundrede Udvalde Danske Viser, Om Allehaande merkelige Krigs-Bedrivt og anden selsom Eventyr, Som sig her udi Riget Ved Gamle Kemper, Navnkundige Konger, og ellers fornemme Personer begivet haver, af Arilds Tid til denne nærværende Dag. Forøgede med det Andet Hundrede Viser Om Danske Konger, Kæmper og Andre, Samt hosføiede Antegnelser, Til Lyst og Lærdom*. København
- Vedel, Anders Sørensen (1591) *It Hundrede vduaalde Danske Viser, Om allehaande Merkelige Krigs Bedriff, oc anden seldsom Euentyr, som sig her vdi Riget, ved Gamle Kemper, Naffnkundige Konger oc*

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

ellers forneme Personer begiffuet haffuer, aff arilds tid indtil denne neruærendis Dag. Ribe

Utrykt

- "Grundtvigs kvart", ms. i DFS 26,8o, Det Kongelige Bibliotek, København
- "Karen Brahes folio", ms. i Karen Brahe E I,1, Karen Brahes bibliotek, Roskilde